

**Valsts tautsaimniecības izaugsme –
piensaimniecību darbības intensifikācijas sociāli
ekonomiskais, politiskais un ekoloģiskais ietvars**

Rosita Zvirgzdiņa, Dr.oec., BAT

4. aprīlis 2014. gads

Aspekti, kas nosaka piensaimniecības darbības un piena ražošanas intensifikācijas pasākumu saistību ar dažādiem valsts tautsaimniecības attīstības pasākumiem

tautsaimniecības ietvaros veidojas piena un dažāda veida piena produktu piedāvājums

saražotā piena un piena produktu atbilstības noteikumus nosaka tautsaimniecības darbību reglamentējošie normatīvie akti

piensaimniecības ir viena no Latvijā nozīmīgākajām sociāli ekonomiskās darbības formām, kurās tiek saglabātas un attīstītas lauku videi piemērotākās saimnieciskās darbības tradīcijas

piensaimniecībās saražotais piens tiek izmantots kā vērtīgs ražošanas resurss citās tautsaimniecības nozarēs strādājošajos uzņēmumos, tādējādi lauku saimniecības sekmē nodarbinātību pilsētās

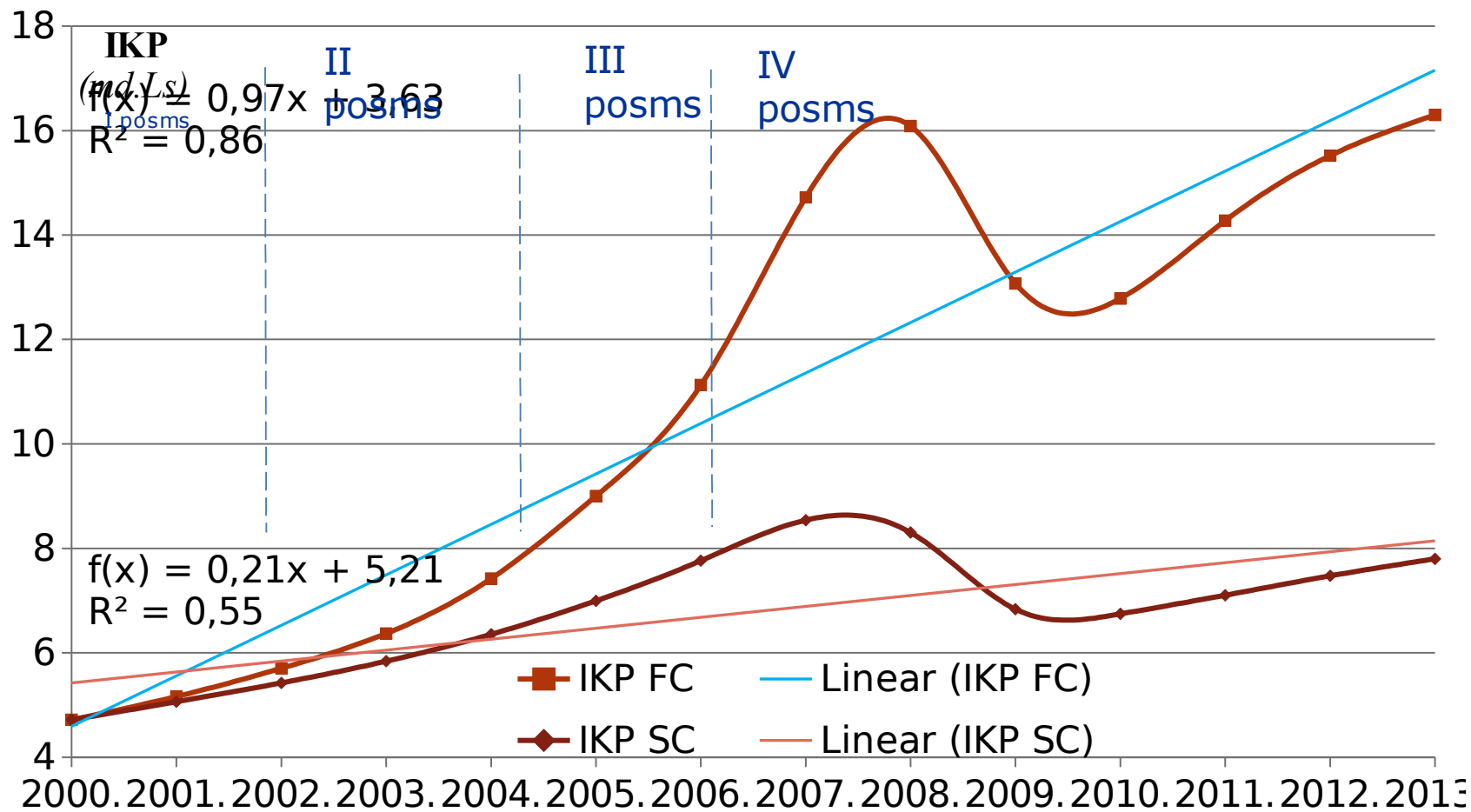
piensaimniecības kopā ar citām lauku saimniecībām veido labvēlīgu augsni katras valsts nacionālās identitātes saglabāšanai ar katrai tautai raksturīgākajām kultūras tradīcijām un citām etniskām vērtībām

piensaimniecībās un piena ražošanas intensifikācijas pasākumos tiek izmantots plašs klāsts no tām precēm un pakalpojumiem, kas tiek saražoti citās tautsaimniecības nozarēs

Iekšzemes kopprodukta vērtības un apjoma izmaiņas

Rādītāji	Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa laika intervāliem						13./04
	2004.	2006.	2008.	2010.	2012.	2013.	'
IKP FC (md.Ls)	7,4	11,1	16,1	12,8	15,6	16,3	2,20
pieaugums %	x	23,6	9,3	-2,2	7,1	5,2	x
IKP SC (md.Ls)	6,4	7,8	8,3	6,7	7,5	7,8	1,22
pieaugums %	x	11,2	-3,3	-0,9	5,4	4	x
PCI - %	6,2	6,5	15,4	-1,1	2,3	1,2	0,19
IKP deflators - %	7	11,2	13,0	-1,3	3,5	1,5	x

Iekšzemes kopprodukta izmaiņu cikliskais raksturs un tendence

Valsts ekonomiskās attīstības cikla fāzes un to saistība ar piensaimniecību darbību un piena ražošanas intensifikācijas procesiem

I posms - lēnas un salīdzinoši stabilas izaugsmes fāze - no 2000.gada līdz 2003.gadam

II posms – straujas izaugsmes fāze - no 2003.gada līdz 2007.gada vidum

III posms – ekonomikas recesijas fāze - no 2007.gada vidus līdz 2010.gadam

IV posms - ekonomikas izaugsmes atjaunošanās fāze - no 2010.gada līdz mūsdienām

Piensaimniecību darbības intensifikācija dažādās tautsaimniecības attīstības fāzēs

Tautsaimniecības attīstības posms

Piena un piena produktu kopējā pieprasījuma izmaiņas

Piensaimniecību reakcija uz izmaiņām tautsaimniecībā

I posms

Piena un piena produktu kopējais pieprasījums ir salīdzinoši stabils ar nelielu, lineāru rakstura izaugsmes tendenci.

Piena ražošanas intensifikācijas pasākumi lielākā piensaimniecību skaitā nav aktuāli, lai sekotu salīdzinoši lēni pieaugošajam piena kopējā pieprasījuma pieaugumam.

Aktīvākās piensaimniecības šajā laika periodā cenšas pievērsties ražošanas modernizācijas un paplašināšanas pasākumiem, izmantojot uzkrātos un aizņemtus finanšu līdzekļus.

Piensaimniecības ar lielāku izaugsmes potenciālu pievēršas ražošanas intensifikācijas pasākumiem, šim nolūkam izmantojot valsts dotācijās saņemtus maksājumus.

Tautsaimniecības attīstības posms

Piena un piena produktu kopējā pieprasījuma izmaiņas

Piensaimniecību reakcija uz izmaiņām tautsaimniecībā

II posms

Piena un piena produktu kopējais pieprasījums palielinās ar katru laika intervālu, pateicoties tautsaimniecības dalībnieku ienākumu straujam palielinājumam.

Valsts budžeta līdzekļu palielināšanās rada labvēlīgus apstākļus piensaimniecībām izmaksājamo dotāciju palielināšanai, kā arī palielinās sociālie maksājumi mājsaimniecībām ar zemākiem ienākumiem, tādējādi palielinot piena produktu pieejamību.

Piena ražošanas intensifikācijas pasākumi katrā laika intervālā kļūst arvien aktuālāki saražotā un pārdotā piena apjoma palielināšanai.

Strauji palielinās minerālmēslu un pesticīdu, kā arī medikamentu pielietojums piena ražošanas intensifikācijas pasākumos.

Pieaug slaucamo govju koncentrācija un nelabvēlīgā ietekme uz ekoloģiskām sistēmām.

Tautsaimniecības
attīstības posms

Piena un piena produktu kopējā
pieprasījuma izmaiņas

Piensaimniecību reakcija uz izmaiņām
tautsaimniecībā

III posms

Tautsaimniecības dalībnieku ienākumu strauja samazināšanās izraisa piena un piena produktu mazāku samazināšanos, jo piena produkti iekļaujas pirmās nepieciešamības preču grupā.

Mazinās piena produktu cenas, straujāk var samazināties augstas kvalitātes piena produktu pieprasījums un cena.

Valsts budžeta ieņēmumu samazināšanās var izraisīt valsts atbalsta maksājumu samazināšanos piensaimniecībām.

Piena pieprasījums samazinās ar atšķirīgu tempu. Straujāk tas samazinās piensaimniecībās, kurās tiek ražots piens ar augstāku bioloģisko vērtību. Piena ražošanas intensifikācijas pasākumi zaudē savu aktualitāti.

Lopbarības ražošanā pielietoto minerālmēsļu un pesticīdu apjoms uz platības vienību samazinās. Iespējama piena iepirkuma cenas samazināšanās, kas daudzām piensaimniecībām mazina iespējas iegādāties ražošanas intensifikācijai nepieciešamos resursus, palielinās ražošanas efektivitātes paaugstināšanas nepieciešamība, lai izvairītos no bankrota.

Tautsaimniecības
attīstības posms

Piena un piena produktu kopējā
pieprasījuma izmaiņas

Piensaimniecību reakcija uz izmaiņām
tautsaimniecībā

IV posms

Ekonomiskā krīze ir pārvarēta, vērojams piena, piena produktu, kā arī citu preču un pakalpojumu kopējā pieprasījuma pieaugums, kam seko atbilstošs piedāvājuma pieaugums, bet cenas sākotnējā periodā nemainās, kamēr netiek pilnīgi noslogotas piena pārstrādes uzņēmumu jaudas.

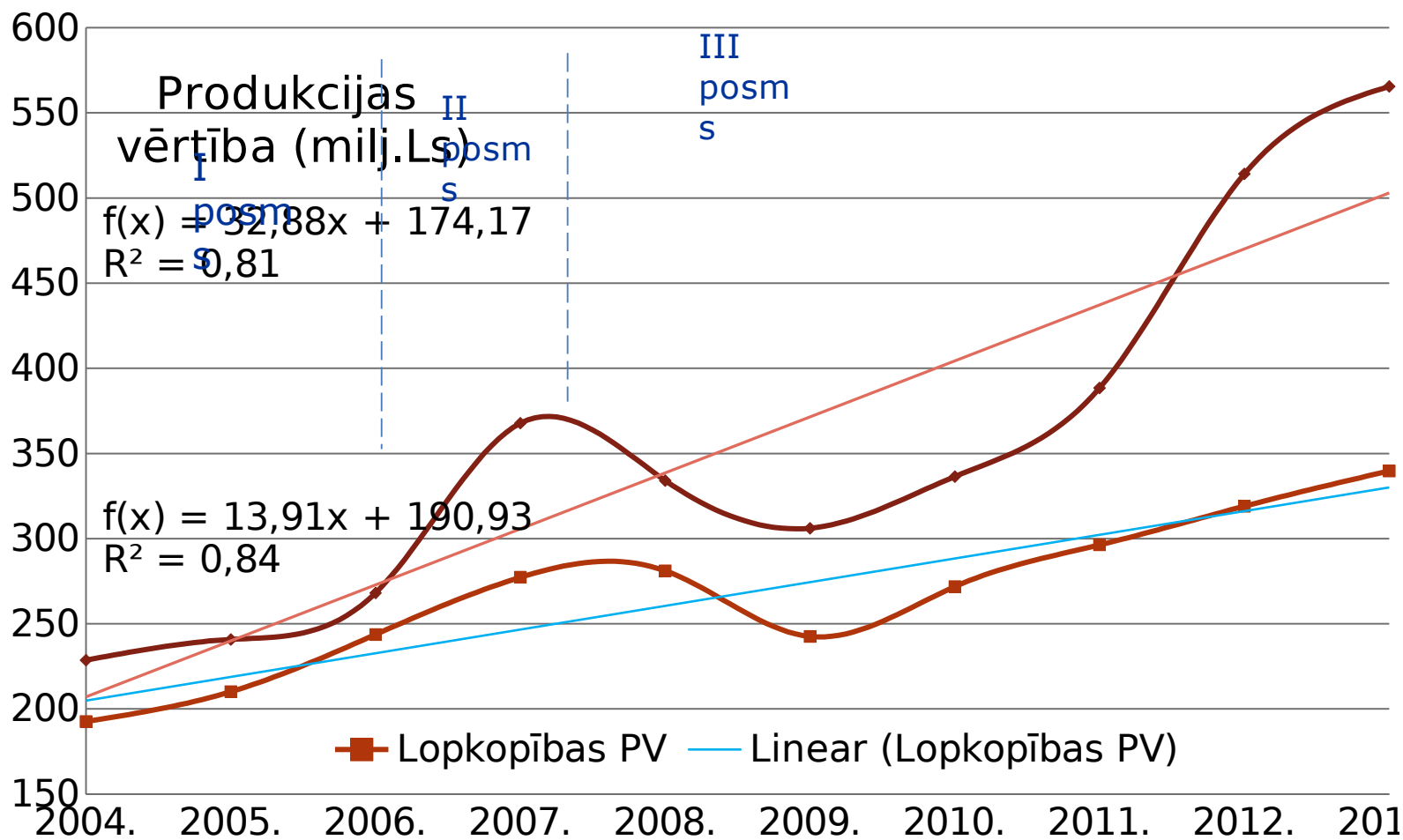
Ekonomiskās izaugsmes sākotnējā posmā piena ražošanas intensifikācijas pasākumi nav aktuāli.

Piemērotākais laika periods, lai izstrādātu piensaimniecības attīstības plānus vidējā un ilgākā laika posmā, tajos ietverot piena ražošanas modernizācijas vai paplašināšanas projektus, tajos iekļaujot atsevišķu ražošanas procesu intensifikācijas pasākumus ar inovatīviem elementiem.

Lauksaimniecības nozares attīstības nozīmīgākie rādītāji

Rādītāji	Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa laika intervāliem (milj.Ls)						13./04
	2004.	2006.	2008.	2010.	2012.	2013.	.
Saražotā PV FC	175,0	198,2	232,2	181,3	246,3	267,2	1,53
pieaugums %	x	3,2	-2,9	5,9	21,2	8,5	x
Lopkopības PV	192,6	243,7	281,1	271,8	319,0	339,7	1,76
pieaugums %	x	16,0	1,4	12,1	7,7	6,5	x
Augkopības PV	228,6	268,1	334,1	336,4	514,1	565,5	2,47
pieaugums %	x	11,3	-9,2	9,9	32,4	10,0	x
LN deflators							

Augkopības un lopkopības produkcijas vērtību izmaiņu raksturs un tendence

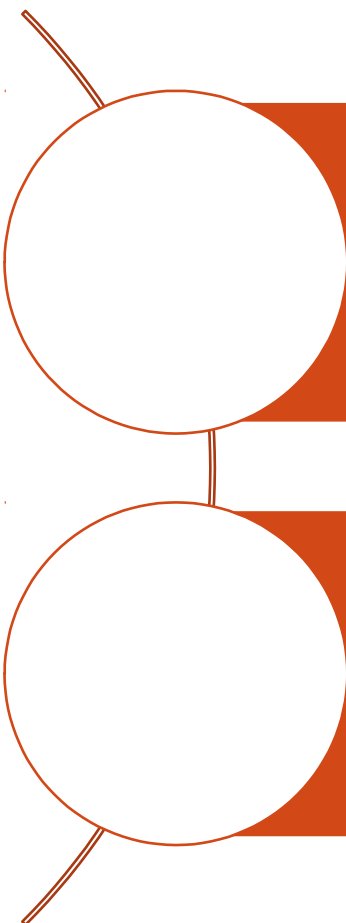
Valsts ekonomiskās izaugsmes cikliskās svārstības

I posms - straujas izaugsmes periods - laikā periods, sākot no 2004.gada līdz 2007.gadam, kad augkopības produkcijas vērtības apjoms tirgus cenās palielinājās par 61%, bet lopkopības produkcijas apjoms par 44%

II posms – recesijas periods vērojama nobīde fāzē, kas ir saistīta ar atšķirīgo cenu pieauguma tempu lopkopības un augkopības produktu tirgū

III posms – ekonomiskās izaugsmes atjaunošanās. Šajā laika posmā – no 2009.gada līdz 2013.gadam saražotais lopkopības produkcijas apjoms palielinājās par 40%, bet augkopības produkcijas apjoms 1,85 reizes

Secinājumi

Piena un citu lauksaimniecības produktu ražošanas intensifikācijas procesi ir cieši saistīti ar tautsaimniecības attīstību, veidojot vienu no vairākām tautsaimniecības attīstības dimensijām.

Piena pieprasījumam palielinoties iekšējā un ārējā tirgū pēdējos gados un vidējā laika termiņā intensifikācijas pasākumi var kļūt aktuāli daudzām piensaimniecībām.

Paldies par uzmanību